

До разової спеціалізованої вченої ради
Національної академії внутрішніх справ

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Ярошенка Олега Миколайовича на дисертаційну роботу
Полховської Надії Миколаївни «Правовий статус професійних спілок
працівників правоохоронних органів»,
подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі
знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право**

Актуальність дослідження. Сьогодні професійні спілки є найвпливовішими й наймасовішими громадськими об'єднаннями, які виражають і захищають соціально-трудова інтереси працюючих. Від початку своєї діяльності профспілки спрямовують зусилля на підвищення рівня захищеності трудових прав і законних інтересів працівників. Їх значення особливо очевидне в контексті діяльності правоохоронних органів, співробітники яких часто стикаються зі складними ситуаціями та викликами, пов'язаними з виконанням службових обов'язків.

Профспілки працівників правоохоронних органів мають давню історію становлення і розвитку на території України, вивчення якої, а також дослідження правового регулювання їх правового статусу, дасть змогу ширше зрозуміти функції діяльності цих профспілок, у яких виражається їх сутність і реальна роль. Ці профспілки є важливими суб'єктами трудових правовідносин і покликані захищати та підтримувати своїх членів у їх професійній діяльності. Будучи важливою складовою системи трудових відносин, профспілки працівників правоохоронних органів наділені правами й обов'язками, що становлять основу їх правового статусу. В силу специфіки правоохоронної діяльності цим профспілкам притаманні певні особливості, що відрізняють їх від інших професійних спілок.

Попри низку ґрунтовних досліджень чимало питань з досліджуваної нами проблематики залишаються дискусійними й потребують подальших

наукових розвідок. З огляду на нагальну потребу підвищення ефективності функціонування правоохоронної системи дослідження проблематики діяльності професійних спілок працівників правоохоронних органів є актуальним напрямом наукового пошуку.

Новизна представлених теоретичних результатів проведених здобувачем досліджень. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у науці трудового права комплексним дослідженням теоретичних і практичних проблем в аспекті вивчення правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів, що дає цілісне уявлення про поняття, ознаки, принципи, функції та особливості діяльності професійних спілок працівників правоохоронних органів, особливості правового становища професійних спілок працівників правоохоронних органів різних країн, а також актуальні аспекти проблематики реалізації повноважень профспілок.

Зокрема, дисертантом уперше проаналізовано еволюцію правового регулювання правового статусу профспілок працівників правоохоронних органів у контексті дослідження основних історико-правових етапів становлення та розвитку профспілок, зокрема: перший – від появи перших законодавчих актів, які регулювали діяльність профспілкових організацій на теренах України, до початку формування галузевих профспілок (1817–1917 рр.); другий – законодавство профспілок доби УНР (1917–1919 рр.); третій – законодавство профспілок в УРСР (1919–1990 рр.); четвертий – законодавство профспілок у незалежній Україні (1990–2004 рр.); п'ятий – законодавство профспілок періоду постпомаранчевої революції (2004 р. – дотепер), що дозволило дослідити проблеми правового регулювання правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів.

Аргументовано необхідність вступу профспілок поліцейських України (Всеукраїнської профспілки Національної поліції, Всеукраїнської професійної спілки Міністерства внутрішніх справ України) до Європейської конфедерації поліції (EuroCOP) з метою представництва української поліції на

міжнародному й європейському рівнях, що розширить можливості співпраці з різними міжнародними та європейськими організаціями.

З огляду на воєнні дії на території України та зарубіжний досвід трансформації правових засад організації та діяльності суб'єктів трудового права доведено доцільність запровадження позитивного досвіду правового регулювання діяльності профспілок працівників правоохоронних органів в Україні з метою приведення відповідного законодавства України до стандартів ЄС у частині гарантування державним службовцям, працівникам поліції, військовослужбовцям, суддям, прокурорським працівникам та іншим категоріям громадян гідних умов праці, належного рівня заробітної платні, пенсії та безпеки;

Також удосконалено перелік функцій професійних спілок через уточнення вже виокремлених у науковій літературі та зазначено, що функціями професійних спілок передусім є забезпечення обороноздатності держави, захисна, представницька, контрольно-наглядова, соціально-економічна, культурно-виховна, консультативна, нормотворча та функція міжнародної співпраці.

Визначено зміст теоретичної конструкції «правосуб'єктність профспілок працівників правоохоронних органів» як визнаної законом здатності професійної спілки з моменту її легалізації мати права й обов'язки із захисту трудових прав працівників правоохоронних органів та представництва їх інтересів, а також можливість набувати своїми діями відповідних суб'єктивних прав та обов'язків і здатність нести юридичну відповідальність, і запропоновано її нормативне закріплення як правової категорії.

Дістали подальший розвиток позиції до правового визначення правового статусу профспілок працівників правоохоронних органів, а також теоретичні розробки поняття та елементів правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів з урахування множинності джерел їх закріплення. Аналіз законодавчих норм дозволив дійти висновку про

відсутність термінологічної єдності в позначенні правового статусу профспілок працівників правоохоронних органів.

Крім того, розроблено нові теоретичні підходи до визначення поняття «забезпечення гарантій діяльності професійних спілок працівників правоохоронних органів», що полягає в забезпеченні рівних умов праці та захисті прав працівників правоохоронних органів, сприяючи таким чином покращенню професійного середовища та забезпеченню ефективної роботи правоохоронців.

Дістали подальший розвиток ідеї про впровадження дієвих механізмів взаємодії профспілок, держави та роботодавців у рамках соціального партнерства з метою окреслення ефективних напрямів їх удосконалення, а також аргументація доцільності внесення змін до відповідних норм Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» та іншого профільного законодавства з метою закріплення на законодавчому рівні правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів і погодження певних питань проходження служби та звільнення з неї з професійною спілкою.

Наукова обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертантом, своєю переважною більшістю, є аргументованими і переконливими. При їх доведенні й обґрунтуванні автором використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел з трудового права, національне та міжнародне законодавство. Високої позитивної оцінки заслуговує залучення автором матеріалів судової практики, а особливо рішень Європейського суду з прав людини, які вигідно відрізняють дисертацію, забезпечують зв'язок із реальними проблемами вирішення судом спорів за участю професійних спілок.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Структура

дисертаційного дослідження є логічною та послідовною і відповідає поставленим задачам.

Про обґрунтованість наукових положень свідчить наявність пропозицій щодо необхідності вдосконалення окремих положень вітчизняного законодавства. У дисертаційному дослідженні автором вносяться пропозиції та доповнення до національного законодавства, зокрема на підставі окреслених вище висновків внесено пропозиції щодо вдосконалення Закону України «Про Національну поліцію», а саме запропоновано з метою забезпечення безпечних і належних умов праці працівників поліції закріпити на законодавчому рівні правовий статус поліцейських професійних спілок і передбачити погодження певних питань проходження служби та звільнення з неї з професійною спілкою.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому, оформлення. Робота складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, однієї таблиці, висновків, списку використаних джерел. Така структура є логічною та доречною. У кожній структурній частині дисертації матеріал викладений достатньо чітко й аргументовано. Текст дисертації виконаний науковим стилем української мови із дотриманням сучасного правопису.

У дисертації на основі сучасних наукових розробок комплексно визначено сутність і розкрито особливості правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів, що дало змогу запропонувати науково обґрунтовану позицію щодо поняття та елементів правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів, а також розробити пропозиції та рекомендації в частині вдосконалення чинного законодавства з урахуванням міжнародно-правових стандартів організації та діяльності суб'єктів трудового права.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні

результати наукового дослідження. Анотація викладена державною та англійською мовами.

У Вступі обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт і предмет, методологічну основу дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів та відомості про апробацію результатів дисертаційного дослідження.

Перший розділ дисертації присвячено дослідженню загальнотеоретичних і методологічних засад правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів. Зокрема, у межах даного розділу наголошено на тому, що беручи до уваги головне призначення сучасних профспілок – представництво і захист прав та інтересів своїх членів, працівники правоохоронних органів потребують захисту своїх прав не меншою мірою, ніж звичайні працівники та цивільні службовці. Однак профспілка не може діяти всупереч чинному законодавству та втручатися в їх діяльність.

Обґрунтовано доцільність внесення змін до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», а саме у зв'язку з втратою чинності Законом України «Про об'єднання громадян» та поширенням дії на регулювання діяльності професійних спілок Законом України «Про громадські об'єднання», запропоновано слова в ч. 1. ст. 4 «Закону України «Про об'єднання громадян» замінити на слова «Закону України «Про громадські об'єднання».

У другому розділі роботи надано загальну характеристику правовому статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів. Зокрема, окреслено характерні риси трудової правосуб'єктності професійної спілки працівників правоохоронних органів, якій притаманні певні умови виникнення й припинення; вона передбачає здатність мати й здійснювати певні повноваження, що спрямовані на реалізацію трудових прав та обов'язків; здатна нести передбачену законом юридичну відповідальність за

невиконання чи неналежне виконання трудових обов'язків; виступає передумовою участі профспілки у трудових правовідносинах; їй притаманний допоміжно-забезпечувальний характер щодо трудової правосуб'єктності як працівників, так і трудового колективу; виступає умовою виникнення соціально-партнерських правовідносин за її участю; і припиняється з ліквідацією професійної спілки.

Встановлено, що оскільки професійна діяльність працівників правоохоронних органів є предметом регулювання спеціальних законодавчих актів, спеціальні норми, що регулюють трудові права певних категорій працівників, спрямовуються на досягнення балансу гарантій трудових прав цих працівників відповідно до умов їх праці. Порухення трудових прав і законних інтересів працівників відбувається здебільшого через низький рівень їх правової грамотності у трудовій сфері.

Доведено, що важливим напрямом у захисті трудових прав і законних інтересів працівників є орієнтація працюючих на самозахист. З цією метою запропоновано розробити спеціальні механізми самозахисту працівником своїх трудових прав і законних інтересів, запровадження ефективних механізмів реалізації правових норм і гарантій у трудовій сфері, що сприятиме збереженню трудового потенціалу України.

У третьому розділі до пріоритетних напрямів діяльності профспілкових організацій, зокрема і профспілок працівників правоохоронних органів, віднесено захист соціально-економічних прав спілчан, зокрема оплати праці та поліпшення матеріального забезпечення; регулярного контролю за виконанням взятих сторонами угод та колективних договорів зобов'язань; підвищення соціального статусу працівників, їх рівня кваліфікації та професійного зростання; дотримання норм чинного законодавства у сфері праці.

Зроблено висновок, що юридичні гарантії здійснення прав профспілок – це державно-правові засоби, які охороняють і захищають права профспілок від порушень з боку роботодавців (адміністрації), їх об'єднань, органів

виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, а також дають можливість профспілкам без перешкод здійснювати свої права; юридичні гарантії є елементом загальної системи умов, засобів і способів забезпечення прав профспілок та мають відносно самостійне значення; це вид організаційно-правових гарантій трудових прав працівників; а також передбачена міжнародними угодами й чинним національним законодавством сукупність правових та організаційних умов, способів і засобів, які покликані забезпечити належну реалізацію прав профспілок під час їх створення, функціонування та припинення діяльності.

У Висновках за результатами проведення дослідження сформульовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо оптимізації національного законодавства. Висновки відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження.

Таким чином, дисертація Полховської Надії Миколаївни відповідає встановленим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у 9 наукових публікаціях, серед яких 4 статті, опублікованих у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 5 тезах наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглому столі.

Зміст і характер наукових публікацій відповідають вимогам МОН України. Тези доповідей автора на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах засвідчує достатній рівень апробації результатів дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Аналіз тексту дисертаційного дослідження та наукових публікацій дисертанта свідчить про відсутність порушень автором вимог академічної доброчесності.

У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень інших авторів. У роботі відсутнє привласнення чужих результатів без оформлення належного цитування. Автором дотримано вимогу норм законодавства про авторське право.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає у використанні та можливості використання розроблених пропозицій і висновків: у науково-дослідній сфері – для перспективних наукових досліджень проблем правового статусу професійних спілок в Україні; у законотворчій діяльності – у процесі оптимізації трудового законодавства України та інших держав; правозастосовній діяльності – для подальшого розвитку та вдосконалення правозастосовної діяльності у сфері трудового права; в освітньому процесі – під час підготовки та викладання навчальних дисциплін «Трудове право» та відповідних спецкурсів; у процесі підготовки підручників і навчальних посібників, а також навчально-методичних матеріалів.

На підставі зазначеного, можна констатувати, що дисертація Полховської Надії Миколаївни «Правовий статус професійних спілок працівників правоохоронних органів» є самостійною науковою працею.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Полховської Н.М., варто відзначити й певні суперечливі або спірні положення. Окремі питання предмета дослідження потребують певних уточнень і додаткової аргументації.

1. У підрозділі 1.2. «Еволюція правового регулювання правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів» дисертаційного дослідження за допомогою історико-правового методу дисертантом було проаналізовано еволюцію розвитку законодавства про професійні спілки. І це заслуговує на схвалення, оскільки у кожному історичному періоді можна віднайти особливості правового регулювання діяльності даної організації.

Слід також зазначити, що даний підрозділ є інформативно насиченим і вельми пізнавальним та доволі цікавим. Водночас у контексті виокремлення

етапів розвитку законодавства про професійні спілки вважаємо автору роботи доцільно було б зробити більший акцент на специфіці правового регулювання профспілок правоохоронних органів. Переконанні від цього дисертаційне дослідження тільки набуло б більшої наукової цінності.

2. У підрозділі 2.1. «Поняття та елементи правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів» дисертаційної роботи автор цього рукопису, досліджуючи трудову правосуб'єктність професійної спілки працівників правоохоронних органів, під якою пропонує розуміти визначену нормами трудового права правову властивість професійної спілки володіти та здійснювати (реалізовувати, набувати, виконувати) трудові повноваження й пов'язані з ними трудові права та обов'язки, а також нести юридичну відповідальність за їх невиконання чи неналежне виконання, надаючи характерні риси трудової правосуб'єктності професійної спілки працівників правоохоронних органів, оперує такими термінами як трудові повноваження й пов'язані з ними трудові права та обов'язки. Відтак виникає питання щодо співвідношення зазначених понять, відповідь на яке хотілося б почути від час публічного захисту дисертації.

3. У підрозділі 2.3. «Обов'язки професійних спілок працівників правоохоронних органів» дисертаційної роботи зроблено висновок, що «професійні спілки працівників правоохоронних органів виконують різноманітні функції та обов'язки, спрямовані на захист і підтримку прав та інтересів своїх членів у сфері правоохоронної діяльності. Їхні обов'язки можуть варіюватися залежно від конкретних умов, законодавства та стратегій кожної профспілки, але всі вони беззаперечно слугують підтримці й зміцненню стабільного ринку праці, допомагають професійним спілкам працівників правоохоронних органів ефективно захищати права та інтереси своїх членів, а також сприяти покращенню роботи правоохоронних органів загалом. .... Обов'язки профспілок поділяються на обов'язки у відносинах з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, обов'язки у відносинах із роботодавцями, обов'язки у відносинах з інститутами

громадянського суспільства, обов'язки у відносинах зі своїми членами». І зовсім нічого про функції.

Вважаємо автору під час написання роботи доцільно було б також приділити увагу функціям, які спрямовані на захист і підтримку прав та інтересів членів профспілки у сфері правоохоронної діяльності. Це значно покращило б рівень дисертаційного дослідження.

4. Незважаючи на те, що автором під час написання дисертаційної роботи використано зарубіжне законодавство та міжнародно-правові документи, вважаємо варто було б указати, досвід яких саме зарубіжних країн доцільно використати під час розробки законодавства з цієї проблематики. Це, у свою чергу, сприяло б формулюванню корисних пропозицій по вдосконаленню чинного та проєктованого трудового законодавства з розглядуваного питання. Адже в усі часи законодавці тією чи іншою мірою використовували у своїй діяльності досвід інших країн. Надзвичайно важливо враховувати як уже апробовані моделі, так і тенденції, що намітилися в розвитку законодавства розвинених країн. Це безсумнівно б підвищило як теоретичну, так і прикладну цінність проведеної автором роботи. Однак це скоріше рекомендація, яка може бути взята дисертантом для подальших наукових пошуків.

Проте висловлені зауваження в переважній більшості є дискусійними, носять характер побажань та в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Полховської Надії Миколаївни.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Полховської Надії Миколаївни на тему «Правовий статус професійних спілок працівників правоохоронних органів» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана нею особисто, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки трудового права.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341, від 19 травня 2023 року № 502), а також Вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), а її автор – Полховська Надія Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, професор
професор кафедри трудового права
проректор з науково-методичної роботи
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
член-кореспондент
Національної академії правових наук України

О. М. ЯРОШЕНКО

